

TALOA TA ARRAINA

(Ipuina)

Sabas amugina eritxonak amugin izateak irabazi urri ekarten eutsala susmatu, eta bere lantegitxua pintura-denda bihurtu eban. Tindu, patente, orio eta abarrez ganera, lehenagokoak zituan amu, karpin, korain, txanpel, zurda, pita eta sokak be, salgei eukazan.

Baserriko alaba zan Baldasaragaz ezkondu zan eta honek lehenengo egin eban seiná neskátxua izan zan; Aintzine. Tamalez sein hori harik lasterrean hil zan. Hurrengo jaio zan seiná, barriz, mutikoa izan zan.

Seina eleizara bateatuten eroan aurretxean, etxean, eztabaidea sortu zan. Aitabitxi, Sabasen anai Leon «Maluti» izango zan-eta, honek seinari izen bardina ezarri behar hako-la uste eban. Ezizen hori txikitan haren buruko ulea horizuriskea zalako asmatu eutsoen. Amabitxik, ezetz.

-Leon... Patariaren izena dozu-ta...

-Zer dinozu? Aita Santuak be, hainbat izan dira, ba.

-Ba, nik i... Doro...

-Ut, andratxua. Hor dabil Doro. Ta zer dau atzetik? Horixe be!

-Doro... Doro... gomutan zein Doro dozu, ba?

-Basai! Leon Okotz, Leon Garitx... Gorputzeko zatiak dira.

-Eta Dororen zerak?

-Errenta bako errenteruak. Nik be, han «arsenaliin» eza-gutu nituan. Baina harrezkero... iztarrarteak garbi.

Etxean egozanek barreak egin zituen. Eleizarakoan ka-lean edozeinek galde seina norena zan.

-Aitarena ta amarena -erantzuten eutsen Leon «Malutii»-k, ardatza baino tenteago joiala.

-Gizonaren taranta -zertu eban eleiz-aurreko plazan egoan andra zabal batek-. Harro zer ez doia berau. Neskatoa al da?

-Mielgarik nahikoa dogu. «Antxoba txikixe»...

-Zazkar hori!

-Ze zazkar eta zazkarrondo. Hemengo berbetea ez al dakizu?

Ume kozkor egin zanean, beste edozein umeren antzera, Leon be eskolan ibili zan, bost urte zituenik aurrera. Baina eskolea lagateko adinera heldu orduko, etxe zabal ha lar zapaldu barik aldegin eban, traskotsen artean hasteko, itsaso bere begira eukala zirudian-eta. Ostera, ordurako traskoen orde z gomazko oinetako bigun eta erosoagoak egiten zituen, eta beraz, Leonek bere itsasorateetan ez eban traskotsik entzungo, egin-eginean.

Etxe-egunetan mutikoak frontoirako zaletasun apurra agertzen eban. Bere adineko mutikoakaz jarduten ebanean, horraitio, hutsak egiten zituan sarri. Baina harek berak, horrelakoetan, inork ez er esan orduko «sostor». Eta horra! Handik gorakoan Doro Poto... izan eitekena, Leon Sostor izango.

-Entzuizu, Sabas. Gure mutilari be, ezizena asmatu ei deutsoe.

-Zein ezizen, Balda?

-Sostor. Leon Sostor... Honezkero uriko guztiak dakie, eta auzoetakoek be.

Ezizenaren zioa emazteak argitu eutsan.

-Ez da hain araingarria. Txarrago dozu horren antzekoa.

-Zein?

-Zaztar. Hor jabiltzu jai usainik izan ezker, iluntzeetan, lebazkumea aldean dauala Kruz, Kruz Zaztar.

Eskolea laga ebanean, Leon itsasora gogotsu eta joranez hasi zan. «Arrantzuko bizimodua dan garratza»!... Hamaika bider entzun eban hori. Bizimodu latza ta nekatsua. Horraitio, itsasondoko umeek gehienbat itsasoaren deia barruan daroie. Haren amaibakoa, uraren bizitasuna ta egonezina, kresalaren ederra, olatuen indarra, hango zirkin etenbakoaren erakaroena, eguzki urretsuaren dirdizpean. Izugarritasuna ekatxaldietan, halako zoragarritasuna egun bare ta irribarretsuetan. Itsasoaren dei sarkor esanezina.

Eta arraina, itsaso adiskidearen emoi etenbakoa. Arrain handi, txiki, ertain. Sasoian sasoiko, batzuk; edonoizkoak, beste batzuk.

Aitari ta amari lehenago dirutxuak etxera eroan eutsezanekoa...

Horraitio, mutikoa lehenengo itsasoan joan eta joan egin ezker, lehorrak begien bistatik aldegiten ebala konturatuten hasi zan. Kostako mendiak ezezik, lur barruago egozan tontor erpinak be, ikusmenetik galdu egiten jakozala. Eta orduan, ez zelan ez zegaitik ez ekiala, bere irudimenean etenaren irudia sortzen jakon, lehorraren eta itsasoaren bitartean luban zulo sakona zertzen zala. Eta bapatean, bizkoilaran etean halako larria hasten jakola, gura ez arren.

Lehorrean ez eban halakorik onoiz sentidu. Ontziratzean irudimena eta sabela... Itsas haundiratzean, oster, barruan larria, saman goruntz esturea, eztarrian gorazkoa.

Ontzilagunetarik batek susmoa hartu, eta esan be bai:

-Txo? Zer? larria? Zorabio antzekoa? Itsasoan lehenengotan zein ez da zertu? Hemen «izurdii» izan behar da, ez kabixoi ez abotxa. «Kafi» emongo deusut eta «zarbuu» baino bizkorrago geratuko zara.

Baina Leoni horrelako esanek ez eutsoen hoberantzakorik ekarten. Bere buruagaz hasarre ebilen. Ez eban gura inork makala zala esan egion.

Horraitio barruak ez lagunduten eta ok!... ok!... sarri bai sarri okadaka Leon gizajoa. Lagunek igarten eutsoen, baina

ixilik. Leonek, aitaren ixilik, amari adierazo eutsan bere arbintasuna eta esturea.

-Ekandutuko zara- esan eutsan amak, lehenengotan.

Bai zera! Ez eukan hobakuntzarik. Ohean erabagiak hartu gure izaten zituán, asmo sendoak, adoretzu jarduteko, hasierako larriak gainduteko.

Eta jagi, goizetik jagi, eta barriro itsasora.

Joan eta joan, egunsentiaren ostean han ontzian goian zerua, behean ura, hain zuzen bazterrik bakoa ikustean, infernutik bialduriko behaztuna, mingotsa, eztarrian gora goraka susmatzen eban. Beti garratz, beti larri... harik-eta herriko bandan han goian Antiguako Amaren eleizatxuaren taiu atsegingarria begien aurrean izaten eban arte. Orduan, lehenago irudituten jakon traganarrua, bale eta zeroien itsasaldia, zingorik aurkitu ezineko zan luban zuloa eta berebat samatik gorunzko garratasuna, igarri barik bertan behera urrunduten jakozan. Arnasa zabala ta nasaia egiten eban.

Egunetan eta egunetan horrelan jazo zan. Domeka baten, han kortzelean alkar aurkitu eta ontziko patroiak Sabas amuginari esan eutsan:

-Sabas... zuen mutila... ez dakit nik baina, itsasoak ondo ez daukala hartzen, esango neuke. Estimadu neukan arren, beste zeozer pentsa behar izango dozue. Esan egiozu emazteari.

-Hau lorra! Itsasora pozik hasi zan, ba!

-Hain pozik... Gauzen ardurea hartzen eta zerean... laster susma nik. Eta mutil argia dozu. Zegaitik eskola gehixuago ez emon?

Etxera zanz batera. Sabasek Baldasarari esan behar, ba.

Gero, mahaian, aitak autua atara eban.

-Leon, han kortzelean, Leokadik ez baina, gaur eguerdi aurrean zuen patroiak berba egin deust. Zu zeu, gizajo hori, ixilik ibili zarean arren, harek berak esan deust zure larritasu-

nen eta gorazkoen gorabehera hori. Guztiok ez gara edozer-tarako ta... Ni neu be, txikitan, mutikotan itsasora hasi nintzan. Itsasoak ni ondo hartzen ez, eta nire ahaleginak alperrekoak izan ziran. Lehorreko eskulanari oratu neutsan, eta halantxe, hamaika amu, karpin, korain eta abar egin be. Sabas amugina izan naz ni. Dinodan hau holantxe da, ezta, Leon?

-Bai, halanbeharrez edo...

-Eskolara hasiko zara barriro, Leon. Urte bi zutzat laster joango dira, gutzat luzeagoak izan arren. Baina gurasoak umearen ona gura dau. Guk be bai. Zuen patrioiak edegi deustaz begiak. Gizon zintzoa bera. Geroago... ba dot nik hor neure laguntzar bat, «bankeru» deritxaguna, kontuginen artez dakiana, dagoan lekuan dagoalako. Haxe izango litzateke maixu egokia. Mesede hori ukatuko ez deustala uste dot. Eta ordainduko deutsagu zelan edo halan.

Aita berbetan eta Leonek, noizean behin, amari begiraturen eutsan. Honek, Sabasen berben ganerako, buruagaz baietz eta baietz.

Izan be, Leoni eskolako hilabeteak eta asteak igarri bariarik joan jakozan. Hurrengo udan astegunetan dendari, aitari laguntzen; eta iluntze aldean aitak erosi eban potinean joaten zirean biak. Baina batez be, domeka eta jaietan egiten eben euren itsasoratetxua.

Kaitik hurrean ibiltzen ziran aita-semeak, biak pozik hantzen be.

Potinean joaten ziranean Atxazpi, Ikopea, Anakabe... hantxe izaten zituen euren begien aurrean. Eta Sagustan... sasoi baten lentoiaren lekua. Edo Zaldu, Kurutzemendi, Saturraran, Arno, Getariako sagua.

Lupinarik ez urrabururik ez bazan, berdel, itsaskabra, arraingorri eta karraspioak hartzen zituen. Etxerako lain eta gehiago be bai, horrela potina apurka apurka ordaintzeko, horren baten. Eta tximinoiak, txibiak...

Eskolan jarraitzen eban arren, udabarri aldera aitak

Leon lehenago aitatu eutsan harako «bankeru» gizon jatorragana eroan eban. Honek mutilari itaunak eta abarrak egin eutsazan. Udako oporretararte eskolan jarraituko eban.

Hamalau urte ondo beteak zituen eskolea behin betiko laga ebanean. Uda haretan be dendan eta potinean ibiltentzan. Horraitio, irakasle izango ebanak liburu errez batzuk laga eutsazan, irakurten eta ikasten hasi zedin. Kontugintza-koak eta horren inguruko gaiak eukezan liburuak ziran. Astean hiru egunez irakasle barriagana joaten zan, irakaspenak zertzeko eta etxean lantxuak burutu egizan.

Lan eta irabazi arloan urte eskasetan sartu ziran, mutila lanean hasteko gogoz egoan arren. Aukera urria egoan ezkerro, mutilak ikasi eta ikasi jardun eban, bere maila apalean. Eta halan, geroago, irakasle bereziaren berbetatik, gauzei buruzko «pratika alu» preminazkoa zanez, eta bide batez, hari berari lana arinduteko, kafetxe bateko kontuen paperak eta argitasunak aztertzen jarri eban, eta zerak ordenan jarten; horrelan Leon tarte baten egunero kafetxera joaten zan, eta han gela berezian jarduten eban hornitzailleen eta emoileen kontuak arakutzen.

Lan hori astuna ez zan, baina etenaldiak izaten zituan Leonek, noizean behin kafetxeko alaba gaztena albora joaten jakolako; neskato polita, ule baltzerana, Emeren izena ebana.

Leonek bere lanari adi jarduteko gogora erakusten eban, baina neskato urduriak batzuetan haren ondoan egotaldi ixilak egiten zituan arren, mutilari begira egotea atsegin izaten jakolako, barriketak hasteko gurariari eutsi ezinik susmatu eitekean.

Irakasle bereziak beste lantxu bat be, leporatu eutsan Leoni, izatez antzerako lana zana. Zera, Pixapeko Abaroko kontupaperak be ordenan jartea eta arakatzea. Beraz, Leoni, zereginak gehituz joiakozan.

Behinola, Emeren mutila lanean ikusteko edo, gelara sartu zan. Barriketan hasteko gogoia, eta nundik handik:

-Leon... Hona etorten naitazu, zeure albotxura. Eta zuk,

jaramonik be ez.

-Jaramon... Zu, «neskii zaa». Gu, mutilok, geuretara ibilten gara berbetan eta jolasean. Erdi «umik» gara-ta, guk neskakakin...

-Zeeer? «umii» zu? Lehen bai, baina orain? Laster zenbat... Hasi jatzuz dagoaneko ulebizarrak hor...

-Goiko ezpaneanean apur bat.

-Goiko ezpaneanean bakarrik? Ijijiji... ijijiji...! Zu ta ni «loran gaaz».

-Zelan dakizu?

-Jakin.

Mutila neskatoari begi-begira jarri zan.

-Nik hemen zerbitzen dihardudanean, Leon -nik ez-entzun egin arren-, mutil gazteei, eta gizonei be, konturik asko entzuten deutset. Batez be, soldautzea eginbarri dabe-nei... itsasoetan ibili diranei. Horreek bai jakin! Horreek e...

-Zelako kontuak?

Mutilen kontuak, neskatilenak, andrenak. Ba dakit nik...

-«Ba dakiagu».

-Ez. Ez. «Ez dakiagu». Nik, zeozer. Zuk... »ixeez».

-Zeuk esango?...

Neskatoak arrapaladan ihes egin eutsan, beste berbarik esateke.

Patroiak egun baten Sabas amuginari agerraldia egin eutsan. Dendan beste inor ez egon eta, patrioiak honelan berba egin eutsan:

-Sabas! Joan diran egunetan hiru lagunegaz berba egin dot. Horren ostean naitortzu. Ez dakit jakitun zagozan, baina han zerean, Kofradian Kleto idazlaria ondoezik daukagu. Hara agertzeko ez da gauza, hainbat ezago lanari oratuteko. Luzaroko gaixoa ete dan. Han, horratio, laguntzailea behar dabe, behar dogu. Bihar baino gaur hoba. Asmoa agertuko deusut. Hona. Bankeruagaz berba egin neban lehenengo! harrezkero hango lehendakariagaz, eta oraintsuen Erremo-

negaz, ba dakizu, diruzainagaz. Eta hauxe da erabagia; behin behinekoa, jakina! Bihar goizean zuen Leon Kofradiara joan dadila. Erramonen galdea egingo dau; Sabasen seme Leon dala esango deutso, eta neuk adierazota doiala. Ulertzen; Bai ze, honelakoetan azkar ibili behar da. Ezin daikegu eretirik galdu. Itsaldiak ez gagizala esku hutsean atrapa.

-Kontxo! Milesker zeuri. Gomutea be!...

-Aspaldiko adiskide gara, Sabas. Ez dozu nire eskerrik zetan emon. Bihar mutila... hara! Goizean goizetik. Bitartean, ixilik. Inork be ez dau jakin behar. Lehenengo joten dauanak, alde haundia dauka. Ondo dakizu.

-Kontxo!... Kontxo!...

-Berba erdirik be ez gehiago.

Sabas zur ta lur geratu zan, baina ez titan, sinestu ezinik.

Atsegin izaten jakon Leoni, lanetik lanera bitartean, bere uriko bazter jatorretan hara horra ibiltea, batera bestera.

Egidazu azkenean itsasoari begira ez zanean, Lameran, Kanttoipean, Zubizahar inguruetan, Kortzelean, Arrigorria, Erriberan eta abar. Inoiz Erreteriraino be heltzen zan hola koetan. Iturribarri eta Alliri antzinako sagardautegi ospatsuen aurretik ibiliz.

Horrelan ebilen baten, ezebezetik buruan gurari bat sortu jakon. «Txirringea erosiko baneu? Bizikleta arin bat? Txirringularia ez baina, inguruko toki politetara osterak egingo nituke. Saturran aldera, Baurdo aldera, errekan gora. Artibaiko urak ikusiz. Astegunetan tarte-bitarteetan, baina batez be, jai-egunetan... Nire adiskide bi hor dabiz. Ez naz eskasago. Bigarren eskukoa edo...»

Etixerakoan amak emon eutsan albisteagaz, konkortuta geratu zan.

-Benetan, ama?

-Ez, zera! Sinestu egizu beti amaren berbea.

-Kofradian sartuko ni? Eta eskribiente izango? Bihartik?...

-Bihartik, bihartik, ez. Baina zuen patroiak hori esan badau, eta lehendakariak, eta Erremonek... zeuk pentsa.

Apur bat baretu zanean, eta kaioa orekan lez une baten egon ondoren, ikasten ziharduan liburu lodiagoaren orrialdeak iragan eta iragan jardun eban, ikasirikoa bapatean gomutaratu gura baileuan. Liburuak eta kontuketa paper luzeak eta liburuska laguntzaileak.

Arbin eta urduri egoan. Hurrera begira eta urrunera.

Kaskarrean eban asmoak be, hondartzako matxinsaltoak lez, brinko ta jausi egiten eutsan. «Txirringea laster, bota barrura!» Irabazia, irabazi ziurra izango eban laster. Gonorazkoa, aldi luzea joan orduko. Amak ahotik kendu eutsan berbea izan zan.

-Leon, orain ez baina, laster alobera ipiniko deutsue; bizikaturea izango dozu.

Gerogarrenean aita etxera zanean, bere ahoz adierazo eutsazan patroiazen berbak eta agindu zehatza.

-Bihar goizean goizetik, zu, hara! Eta bertatik, Erremonegaz berba egin. Eta erne bost zentzunak, han ipiniko deutsuezan kontuak eta zerak artez eta bizkor egiteko.

Izan be, egunak begia zabaldu baino lehen kofradiara erdi ilunetan sartu zan mutila zein izan zan, gautu orduko jakin eben lehorrean egozan arrantzale gazteek eta gizon batzuek. Azterkuntzea egiteko Leon gela baten sartu eben arren, nahikoa izan zan han norbaitek mutilaren belarri-ertza ikustea, albisteari hego arinak jarteko.

Leihotik leihora esan eutsoen haren amari:

-Baldasaaara... Zuen mutila han kofradian...

-Gure... A, ez dakit ezer.

Ez jakin? Bazkaritan jakingo dozu, lehenago ez baldin bada.

Arratsaldean barriro joan zan Leon bere zerera. Eta biharamonean.

Egun horren iluntzean, katuak gizonak baino hobeto

ikusten dauanean, patroiak Sabasen dendako atea ertzedegi, burua sartu, eta dendaria bakarrik ikustean:

-«Trés bien» -esan eutsan, itsasgizon laterriartekoa babiliztan.

-«Merzi beaucoup» - erantzun eutsan txeratsu eta jakituriz, aintzinako arrantzale baino geroago lehorreko arrain bihurtu zanak.

Etixerakoan, Sabasek bere emazteari hizkera murritzez -esperientzi barriaren bideari adi edo- adiera eutsan:

-Balda.

-Zer?

-Kodigoz jardun dogu.

Emazteak ixilunearen ondoren eta senarrari begira:

-Kodaina ta kodasta zer direan ondotxu dakit. Baina kodigu hori...

-Ikusi-makusika, andrea.

-Baina... zeinegaz zu ikusi-makusika?

-Ixilik!... Zeragaz, patroia gaz.

-Ba nengoen, ba!...

Baldasarari buruko garunetan zehar joan jakon, bere senarra gonartean edo, kodigo jokoz ete ebilen.

Egun bi edo hiruan Leon kafetxera joan ez zanez, han bere gelan lanean hasi baizen laster, agertu jakon erdi muxin Emeren neskatoa.

-Hutsak egin dituzu, hona agertu barik. Nun ibili zara?

-«Lanin».

-Nungo «lanin»?

-Ez dakizu, ala? Kofradiara joaten naz, «oyente».

-Kofradiara zu? Zu!... Ume hori?

Orduan Leonek, harako autua atara gura izan eban.

-«Umii»... «erdi umi». Niri kontua esango zeustala adierazo zenduan, Eme.

-Zein kontu?

-Mutil kontu, neska... kontu.

-Angela Maria! Bibotea gehitu egin jatzula, esango neuke.

-Laga biboteari; eta esan... zerak.

-Itzartuten hasi gura orain, e? Lehen «umii» zinala-ta... Ba... ba... Gauzak apurka esan behar dira; bestela, ikaratu egingo zara-ta. Oraindino zu ez zara oilaskoa, txitea baino. Horregaitik... ba...

Neskatoak bere buruko uleei oratu, eskuan artu eta lepatxokotik paparraldera aldatu zituan. Igurtzi eta igurtzi hasi zan. Mutilak haren uleei begira ziharduan.

-Ule baltz luze ederrak daukazuz -esan eutsan, erdi lotsor.

-Nik i... gauza polit asko ditut. Baina zu, erdi tentela izan eta...

-Tira, Eme, esan egidazuz...

-Mutilen kontuak esango deusudaz lehenbizi. Begitu. Zuk ez daukazu arrebarik, ez neskarik etxean. Nik bai. Gainera neba bat ni baino zaharragoa, eta bestea mutikoa oraindino. Honek biok...

-Ba dakit. Zetara datoz azalpenok?

-Honeek biok ureztatze-gelan, ba dakit nik... eta zeuk be bai.

-Zer? Ez nik.

-Txotxolo hori! Ba... daukezanak eta... Ixildu nadin! Zera... mutilen gorabeherak esaten hasteko, neskatilen konturik entzun gura ezbadozu, mutil zehar geratuko zareala esango deusut.

-Horixe da nahastea!

-Ez. Mutilzahar geratzen direanak, badakizu zeintzuk direan?

-...

Emakumeagaz bakarrean egoteko gauza ez diranak. Horreek... mutil-zahar.

-Zegaitik?

-Ezbardinen hartu-emona gaztetarik hasi behar dalako. Hori dala-ta nik, mutilzahar ikusi gura ez zaitudalako, ziri egiten deutsut. Ziri.

-Zer dauke, ba? Emakumeen, bildurra?

-Bildurriak dirala, makalak, inuska antzekoak. Eta gero... mutilzahar. Ez ete dakizu iretargira be, gizon ezkonduak bialtzen dituela?

Mutila neskatoak zer esango eta zer egingo egoan. Honek, bere ule ederrak leporantz bota zituan.

Mutilagana aurrez aurre urreratu, esku biakaz arpegia goitik behera eta behetik gora astiro igurtziz:

-Bai politak dirala zure begiak, Leon!

Honek, igurtzaldian, neskatoaren kolkoa ikusi eban, paparra zabal samar eukalako.

Emerenek bapatean igurtziak amaitu, eta arineketan ihesari emon eutsan.

«Ez zara «umii», ez, Emeren. «Eletrizidadii» sortu deustazu gorputzean».

Alkarrizketa hau bere adiskide bateri azaldu eutsanean, honek, bape harritu barik esan be bai:

-Leon, zuri... katuarena pasa jatzu.

Semeak bere bizitzako esperientzi txikietan murgin lehenengoak egiten zituan bitartean, aita Sabasek bere artean esan eban:

-Gure mutilak oraingoan... pelota jokoan soster konturik ez dau aitatu behar. Ez hutsik egin, Kofradiako arazo horretan... besagain bete-betea dart... eta jokoa irabazi. Horixe!.

Bere zeregin barrian, eta lehengo neste kontugintza txikiak laga barik, laster joan jakozan hile bi Leon arduratsuari. Asmoa beteteko ena heldu zala uste izan ebanean, dapa! Han joan zan bizikleta dandariagana. Amari erdi ezpanartean adierazo eutsan, gero honek berez berez aitari jakinerazo egion txirringa kontu hori. Ez jakinerazo behar. Lehenago

eztanda egin.

Txirringa zaharrei eta barrirei begira ibili zan. Bigarren eskukoak be, han egozan. Baina Leonek han egoan barri-barri bateri begia bota eutsan. Bai, ba; bigarren hilabetea: zertzean, lehengo eskupekoa emon eutsoelako, ez zan lehen baizen ez-eukia. Amak berak agindu eutsan, ba: «Hartu egizu zerbait, patrikerarako».

Ordurako jakin ba ekian bizikletan. Aurrerantzean, mai-xu egingo zan «ziklistii» ez baina, hobeto ibiliko zan, eta ardurara handiz jagongoebanbere burdinazko asto barri-barria. Ikusi eben mutik koskorrak, eta ez hain koskorrak, áhoa zabalik laga zituan. Hilero honenbeste ordainduz, zorko erosirikoa laster zorrik bage lagako eban.

Emerenek Leon bizikleta ganean lehenengoz ikusi ebanean, bere biziko txerea egin eutsan.

-«Zoroburdi» hori zeurea al da? Eta niri ezer be ez adierazo, lantzoi horrek?

-Bapateko burutasuna... eta hona hemen «ankarteko panderu».

-Ja. Ja, ja, ja!..

-Izen-modu hori baserritarraei neuk entzuna da-ta, zeri barreok?

-Entzun tira! Baina esan, zeuk esan?... Zera, Leon, domekan dantzara joango al gara... norabaitera? Txirringaganean ni eroango..?

-Nigaz joan? Domeketan zuk u... ez al dozu hor Lukas «Bokarta»? Harek zure «erretratu» erakutsi eustan behin.

-Ba... «Andra Maixekatu, plazakuu». Ez jaramonik egin.

-«Plazakuu»? Ba zuk han... «korbati» lako zinta estua okaran bien ganean eta ixkitarako zalabardo txikia... «zereko zeriin»... besterik ez.

-Lotsabakoa. «Plazakuu» da. Bene benetan. Gorputza ez da nirea, burua bakar bakarrik, oholaren atzean jarri nintzan eta, rast! «erretratu».

-Ganera Lukasek zure ule bi gordeta dituala, «Buru-

kuk».

...

Txirringa ganean aldatzetan gora hasi baino lehenago, bide lauetan zehar joatea erosoago ez ete zan uste izan eban Leonek. Horrelan, Erriberatik aurrera joiala. Zubibarriaalde batera laga eta Errenteriaruntz abiatu zan. Egun polita ekarren domeka harek Artibaiko uren ondoko bidean zehar joateko, batez be,txirringa barriaren ganean.

Aitak egun haretan, semearen guraria susmaturik, potinean bera bakarrik joango zala adierazo eutsan.

Grin!.. grin!.. griin!... eta han joian Leon, Erribera kalean batez be, txirrinari hots eraginez eta galga biei sendo oratua noizean behin, ahaleginez inor jo ta bota ez egian. Praka motzak eta jersei polita soinean, dotore agertzen eban bere burua mutil alaiak. Hasi barritan, mutikotxuek, ha ikusiez batean, oihu egiten eben: «Aiba... «ziklistiii»!

Baina mutil hazitxuagoek, bai laster bota be, inork eskatu bako erantzuna: «Leon Sostor, eta ez beste inor». Uriko neskatoek be, begira egoten jakozan. Ibili-ala, gero ta hobetoago ikasten eban, zuzenean aina okerrunetan be, azkar joanez; zuzenean tente gorputzaren goiko aldea, bihurgunetanm berriz, itsasontziaren bela luzea haizearen eraginez, alboratzen dan antzera.

Ikasi ezezik ikusi be egiten zituan begien aurrera etorkiozanak; mendiak, muinoak, solo eta zuhaztiak, bideko zubitxu, alboetako basetxe, bidean joiazanak eta etozanak, beribilak, burdiak, astoak eta astodunak.

Ikusi, ikusi... Horraitio, behinola, ordurako hiru lau bidar bere begien aurrean izanikoari, lehenengoz ikusi baileuan, ardi tentelduta, Leon begira ta begira geratu zan.

Astoganean etorren neskato begi argia, buruko ulea urrezkoa... «Bai, bai. Hori ikusi izan dot nik. «Baine»... Leon, nun egon zara orainarte horrelako gauza ederraz konturatu barik? «Gauzii» ez, «emakumii»..!

Neskatoak alboan beste astodun bat ekarren, andra sa-

soikoa bera.

Leonek joian bideari bizkarra emon, eta uriruntz egin eban, astodun biei ixilean lagun eginez, baina hareen atzetxutik.

«Nungoa ete da, Milloikoa, Larruskaingoa, Azpiltzakoa, Berrittukoa, basetxe ezkuturen batekoa? Jakin egin behar dot, jakin. Gaur ez bada, hurrengo domekan, barrua bareago dodala. Ene, ene! Horixe bai «txibi zurixe»! Ezin galdu negi; ezin..!

Hurrengo domekan, aitak potinean joateko konbita egin eutsan Leoni. Barruko guraria apur bat tximurtu jakon aitarren berba hori entzutean. Itsasora joan zirean eta goiz eder haretan arraina polito hartu eben. Asteak txiritxiri ihes egin eban, eta jai egunean, aita mezatan egoan bitartean, zer gertako, txirrinaren gaenan han joan zan Leon, Errenteriruntz. Orduan be, neskatoa ikusi eban, baina beste astodun bi alboan zituala. Ikusmenari -eta buruari- atsegin emon eta Leon pozpozik etxeratu zan, hainbat bidar neskatoari begiratu, eta honek be, begirada samurrak egin eutsazala sinestu ebalako.

Jai goiz harek argitasunaren hasieraa zirudian, eta halantxe, beste jai goiz baten, Kamiñazpi haruntzago, aurrez aurre ikusi eban uriruntz etorren neskatoa, oinez, astoa trailan ebela. Galgea zeharo estutu eta etozanen alboan geratu zan.

-Zeer? Plazakoagaz, e? -esan eutsan Leonek, erdi kez-kaz, erdi lotsor.

-Bai, ba. Jango bada, egin egin behar da -erantzun eutsan mazal mazal baserriko alabeak.- Eta zu, haruntz zinoiazan... Inoiz ikusi zaitudala, esango nuke.

-Bai, ederra; behin baino sarriago alkar ikusi dogu. Baina mutuak baigian ibili gara. Gaur, ostera, zeure berba... lagaten badeustazu...

Leon bizikleta ganetik jatsi, eta hau eskutik ebala, bera be oiñez ibiltzen hasi zan, neskatoari lagun egin beharrez. Eta

esan be bai:

-«Nunguu zaa»?

-Zu zeu, berbetatik, arranondoarra -eratzun eutsan, berezko jakituriagaz neskatoak. Baina marinela ez zara. Dendaria edo, Kordeleriakoa edo...

-Gure aita, eta ni neu be, arrantzale izanak gara. Baina zeu...

-Zetarako jakin gura dozu? Ni, baserriko umea naz.

-Ez zara «umii». Ez, ez; zeuri begiratzea besterik ez dago. Goizetiko lorea, gure amak esango leukenez.

Neskatoak irribarrea egin eban. Astoari «arri» esan eutsan.

-Bizikleta dotorea, e?

-... bai; zeu lakoa.

Ezti koloreko ulea eukan neskatoak urrunera begiratu eban, ixilik, ez-entzun egin baileuan.

Honetan atzetik bizkorrago etozan astodun emakume batzuk gazteen parera heldu ziranean, neskatoagaz autuan hasi ziran.

-Amaitu da gure arlo gozoa, laztana -esan eutsan neskatoari.

-Lehenengo egunean... laztana diraustazu?

-Bai. Ez dakit nik guzurrik esaten. Agur, hurrengo bat arte.

-Agur... txotxo.

Leonek Plazakolaraino joan-etorri azkarra egin eban. Hegoak eukezan txirringearen hurpil finak. Bideondoetako beresi eta txaraketan bidegarroak kantari ebiltzala iruditu jakon. Goizaren ederra!.. Etxerakoan ez eban astodunik ikusi.

Iluntze haretan Leonen irudimena harro eta haizetsu egoan. «Haxe bai babalorea! Ai, txibi zuri hori!.. Nun horrelakorik?» Berbok buruan erabili ta erabili, zortzikoaren doinuz jantzi zituan bertso laburrok:

Ai, txibi zuri hori!

Zeinek hartuko dau?
Amodioa ete
gurari bero hau?

Egun lorrina gertatu zan hurrengo domekan, euri ziriña, haize zazkela. Damuz baina, «etxe eguna» egin beharko txirringulari gazteak. Aukerak etorkion, berriz, kafetxeko lanei ekiteko. Emerenen begiak gogara ikusi eben Leon. Ingurumari ibili jakon neskatoa, bestetan lez, hau esan, hori galde-tu. -Hauxe da neskearen txirritolea!

-Txo, ez al zara konturatu nire buruko uleaz? Beste modu bateko orrazkerea. Ikusten?.. Alperrik! Ni, zertu naiaz-tu, be.

-Zertu egin zareala, Emerentxu?

-Ai, uste bako mutil loratsua. Ba... zeuk be, orraztuak eta... bibotea be, moztu egin dozula. Nogaitik egiten..? Esango? Ez esango? Begitu: argazkia daukat zeuri emoteko, bai-na...

-Ea ikusi.

-Berbetan... eta zelako kontuak esaten genduzan, ahonekoak... Bai. Atsegin zintzatazalako. Neska batek ez deutoz edonori esaten arruko... ba dakit nik. Orain, txirringa ganean... nora, Leon, domeketan?

Ez zalakoan ba zalakoan, Emeren maite-muxinak izki egiten eutsan. Izan be, haregaz egin izan zituan lehenengo neska-mutil autuak; harek begiak edegi eutsazan, nunbait. Lehenengo emakume usaina, lehenengo igurtziak. «Haxe, txibi zuri haxe ezagutu ez baneu...»

Eta bigarren zirikaldi honek garai egin eutsan. Eguerdi aldera zerua garbitu eban, eta arratsaldean Leon bideak jaten joango zan, txirringa ganean, Artibairen uren auza dan bidean zehar.

Bideetan ez egoan gura ebanik. Berrituraino heldu zan. Eleizatik azkenengo atso banakak urteten eben. Plaza aldean gazteak aldretan egozan. Barriketan eta barre algarka. Aldra baten ikusi eban bila ebilena. Bertatik, alboan eu-

kan mutil morrosko batek neskatoari besotik oratu, sorbal-
dan besoa ezarri eta biak tabernara sartu ziran. Leon, lehen-
goan taketa lez, geldi zertu zan. Berehalakoan barruak era-
ginda. Tabernara joan zan. Erdi ilunetan, lehenengotan ez
eban aurrean begietako lausoa besterik. Horraitio... han ego-
zan, mahai baten inguru mutil morroskoa eta neskatoa, asto-
ganekeo neskatoa, harako txibi zuria. Leonek handik brasta-
dan aldegin eban. Bideetan ez eban bidegarroren kantarik
susmatu. Artibaiko uren kantu arinik be ez. Errezu motela
eretxi eutsan. Ordu lauren baino lehen, etxean egoan. «Men-
debalak atrapau nau; ez arrain eta ez apario...»

Afaritan amak trumonaizearen zera nabaritu eban.
«Gaur... domekea. Honek e, gogoko jakon neskaren bat...
beste norbaitegaz ikusi dau.

Harik egun batzuetara, Kofradian lanean ziharduāla,
mutil morrosko bat heldu zan, eta Erremonen galdea egin
eban. Leonek berak eroan eban harengana. Zanak zertu eu-
tsan: «Hauxe da Berrittun ikusi neban morroskoa. Baserrita-
rra. Baina... txibi-koraina nik baino azkarrago erabili daua-
na».

Erremonek, morroskoa ikusi ala, panparroi eta zarata-
ka:

-Hona hemen gure lobeā, gure indianoa... Gollibarko se-
mea...

Lehenengoan eta bigarreanean be, Leonen ames-lorea
erdi zimeldu egin zan arren, ez eban etsi. Azterrenak gehitu
egingo zituan. Eta horrelan, han Zubibarri inguruan ezagun
jakon baserritar andrea ikusi eban hain zuzen asti bi alboan
zituala.

-Andratxua... Asto galant honen jabea... Zera, bere ize-
na...

-Bai, mutil, asto honen jabea Basi dozu, Basili Bolu.

-... zerekoa, ezta?

-Bai, ba; Berrittukoa izatez. Ezer gura...

-... eee, ez. Gorantziak emon egiozuz, hemengo mutil

baten...

Kafetxera agertu zanean, hasierako berbak tiraina eka-
rren.

-Zenbat egunean agertu barik, Leon? kontuak atzeratu
edo... Emongo deustugu, emon!

-Zer emongo deustazu, txiki? Esan egidazuz zeure gau-
zatxuak, nik neure lanari ekin bitartean.

-Nik zuri ezer emon? Zoaz... Arrigorrrira.

-Bai, zeugaz joatekotan. Noiz joango gara? Han ikusi
gura zaitut; «Bokartak» ikusten ez dauana nik neuk... Pelo-
tan egingo dogu, eta igerian gero, Eme.

-Leon, horreek dira berotasunak. Zelan orain bapatean?
zeure uko horreen ostean ni beste bategaz...

Leon ixilik lotu zan. Neskatoa erdi hasarre, sukalde-
runtz joan zan.

Lotaratu zanean, Leonek «Hauxe da edan bako mosko-
rra. Txibia baserritarrak hartu deust. Zetarako jakin haren
izena eta nungotasuna? Emeren zenteilak harturik ikusi
dot... Ez txibirik ez olagarrorik! Hor konpon guztiak. Mendi-
zale egingo naz. Pelotaka jardungo dot neure laguntzarrak.
Domeketan, potinean. Arratsaldean zinera eta dan-
tzan...»

Itzartu zanean, egunaren argia leihoko zirrikitutik sar-
tzen zan, alai eta ixilik. Leonek buruko astuna susmatu eban.
Baina jagi, gosaldu eta Kofradiara joan zan. Doinu baten du-
rondia eukan belarrietan, berbak esan gura ezta ebilen doi-
nua.... «Ai, txibi zuri hori...

Zapatuak domekea ekarri eban, eta honek... sagardaua-
ren eta bertsolarien urira bidea Leonentzat. Mendiak goisko
samar egozan, nunbait. Artibairen alboko bide zabala, laua-
go.

Lanbroa al zan, lausoa eta zan ? Bai, zera! Basili eto-
rren, astoganean, trakatraka; bakarrik etorri be. Leon, geldi,
oinak lurrera. Itxaroten.

-Ta, Basili! Aspaldikoa. Nun da ba, harako morrosko

ederra?

-Ene! Nire izena jakin dozu... eta morroskoarena, zeinek esan...

-Ardureak.

-Morroskoa... ba... urrunera joan da. Hemendik hiru lau urtera...

-Lastimea -urten eutsan mutilari ezpan-artetik.

-Lastimea... zer?

-Nik zu lehenago ezagutu eza. Ha bera ni baino morroskoagoa da baina, harek daukana nik be...

-Bizikatura, adierazo gura deustazu?

-... bai.

Bideari ekin eutsen, uriruntz. Neskatoa astoganean, Leon oinez, bere tramankulua eskutik eroiala. Mutilak Basiliri arpegira begiratuten eutsan sarri, behetik gora. Begien beherazkoan, ostera, ikusmena jaisterakoan, neskatoaren belan politak, berna biribilak astiro eta gozari ikusten zituan.

Neskatoak halako baten, soinean eukan jersei botoduna erantzi eta belaunak eta bernak estaldu zituan.

-Basi...

-Zer?

-«Ixez».

Leonek bideruntz eta urruneruntz begiradak egin zituan.

-Zera... zuk nire izena jakin dozu, eta nabarmen zakustaz niri begira ta begira -inotsan neskatoak-. Baina zeure ize-nik ez dakit, nor zarean ez dakit... zuk... nire arduraz zagozala esan arren.

-Ai, Basi...

-Zeer?

-Argiro esango deustut. Nire izena Leon da. Arranondoarra naz, bai. Lanbidean sartu ninduen eta kontugintzea da nire zeregina.

-Gizon izateko bidean zoziaz. Ta oraindino gazte zara.

Neu be bai.

-Zuk, horraitio, bidelaguna...

Ixilunea gerta zan eta honetan haize brastadeak Basiliri belaun ganean eukan jerseia aidean eroan eutsan, eta lurre-ra jausi zan.

Mutilak jerseia berehala hartu eban, eta jaso.

-Emoidazu -neskatuak, eskua luzaturik.

-Geldi.

-Emoidazu, bestela astoganetik jatsi egingo naz.

-Zeutzako txarrago. Ez zara jatsiko!! Entzuidazu: zeruak edertasuna emon badeutsu -eta emon deutsu- zetarako dana estaldu? Gorputzean daukagun guztia geurea da, berezkoa da, ona da.

Nekatoak ixilik, Leonen berbak hausnartzen zituala ziri-duan. Mutilak barriren barri goitik beheruntz astiro begiratu eutsan, astiro.

-Basi...

-Zeeer?

-Eutsi, zeure jersei hau. Eta parkatu. Baina ez dozu lehen lez, berea ez dan lekuan ipiniko. Mojak be, gonak laburtu egin ditue. Eta zu eta ni... mundukuak gara. Bakotxak norbere zerak ditugu. Ez al da egia?

Neskatoak, irribarrez, bere jerseiari oratu eta bizkarrean zabaldu eban.

-Dana dala, Basi, zuk eginiko taloa nork jan legian...

-Zintzoa danak.

Bapatean arrapaladan iragan zan beribilak astoa izutu eban eta hau gora gora hasi zan. Mutilak, txirringea lurrera jaurti eta astoari samatik sendo oratu eutsan.

-Geldi, astoa! Eskerrik asko, zera... Leon. Beranduegi nabil. Bizkorrago joan behar dot. Ez zara mutil «txaarra».. Eeeez.

-Domekn, Basi... goizean barik arratsaldean ni...

-Ez, arratsaldean, ez. Oraindino haren zain nago-ta.

-Ha... urrun dago. Ni, hemen. Ez zaitut bakarrik laga gura. Entzuten, Basi...txu...

-Baaai.

-Astoa ta astoganekoa uriruntz aguro joan zira. Geroa-go Leon be bai.

Etxean bazkaritan amak honetara ziharduan.

-Lehen, mezatatik urteieran, andra batzukaz nentorrela, haizearen astinaldiak, eskuetan neukan mosuzapia eroan deust. Lurrera jausi da...

-Lurrera jasu? -esan eban ez ustean Leonek.

-Bai, lurrera jausi, haizeak teilatura eroan ezean. Ba ni harduan lez, neskatila polit batek hartu eta eskeini deust:

-Eutsi, andrea. E... Leonen ama, ezta?

-Baaai. Ezagutzen al dozu?

-Ez hoba!

Eta irribarre samurra egin eta bere neska lagunakana joan da. Neskatila polita. Polita neskatilea! Ule baltzarena. Liraina eta haziera onekoa. Kafetxekoa dana, lagunak esan deust.

Leonen bekokian izurrak sortu ziran, haizeak itsasazalean ohi dituan бага txikien antzekoak, katxoiak ez baina. «Emeren, ama, Basili... Mundua darabilenak emakumeak ete dira? Bainak amak ez daki danaren laurenik be. Ai, ama, «txibi zurixe» ezagutuko bazendu..!»

Kofradian Erremonek albista pozgarria emon eutsan. Izentapena behingoan egingo ebela eta Leon han lanoineko geratuko zala. Bizikaturea eskuetan eukan. Gizon egingo zan ezkerro, mundua... zabalago izango eban. Bere bideak, berberak aukeratuko zituan, emakumeei jaramon gitxiago eginik. Emakumeak... atzetik etorri eitezala. Emakumeak, sorginak ziran.

Horraitio... sorginen artean, sorgina ez zan bat eukan; bere ama. «Gure ama, gehienetan susmo onekoa da. Kafetxeko neskea polita dala, liraina eta haziera onekoa. Bai, ez

da makala. Baina, ama, ha... zeure antzerako baserritarra... Emerenek, arranondotarren gatzak eta edertasuna euki dauka. Atsegin jat. Zetarako guzurrik ezan? Basili agertu ez baltz baina agertu egin jat eta...»

Bere misterioa inori azaldu gura ez, eta azkenean be, adiskide kutun bateri zertu eutsan. Hau, kanposantuko hilibiaren antzeko izango zan.

-Neskatila bat maite dozu, Leon. Bestea, ustez, maiteago. Zoiatz honen ondorik. urte bi hiruan, gorabeherak zertu leitekez. Biotza, sarritan, burua baino jakintsuago da honelako zeretan. Horraitio, maitetasun bidea luzea da. Bizitza guztikoa izan leitekena. Ezkontzako berbak, berbak baino ez dituzu.

Adiskidearen esan honek zartada haundia egin eutsan Leoni. Aurrera egin beharko. «Maite izango danaren zer guztiak errespetagarri izango dira. Basiliren gauza guztiak. Eta asmoak, eta egitadak. Baiña... bertan behera ezin laga negi. Itxaropenaren argiak dizdiz egiten deustan artean».

Harrezkero, Errenterian zehar ibiltzen zan arren, Leonek ez eban aldikada luzean Basiliren gerizarik inon ikusten. Zeozer jakin gura eta behin bidean, neskatoaren ezaguna zan andra maratza aurkitu ebanean, honengandik jakin eban Basili Larruskainen egoala, izeko gaixoari laguntzen joana. Txirrindulariaren partez goraintziak emon egiozala esan eutsanean, astodun andreak zertu eutsan, samurkiro:

-Zuk u, neskatila eder hori maite dozu, ezta?

Mutila ixilik geratu zan, baina baserrikoak irribarre eginenez batean, buruagaz be, baietz zirautsan. Alkarri agur egin eutsen.

Ama Baldasarak begiak eta belarriak erne erabilten zitu.

-Kantari dabil gaur etxeko txoria.

-Zein txori? -itandu eutsan Sabasek.

-Zein txori izango da? Gu txori zaharrak gara kantateko.

Baldasarak bere artean: «Kantuon eragile, kafetxeko ule baltzerana ete da? Ez neuke ezetzik esango, gustagarria da-ta. Baina beronek ez dino ezer, eta ez deusatz ziririk egingo».

Kofradian Erremonen galdea egin eben urrutizkinez. Arinekoa zala. Erremon, oster, ez egoan han une haretan.

-Heldu baizen laster, anaieari dei egin degiola.

Hain zuzen Erremon laster heldu zan eta deiez hasi.

-Eeee?.. Zelan?...

-...

-Ezin, baina.

-...

-Bai, beraz? A, gizajo handia. Hain gazterik. Horra ba. Oraintxe noiatzu, haren basetxera alkarregaz joan gaitez.

Erremon arnasea bete ezinik geratu zan. Kofradiako langileak eta idazlariak hurreratu jakozan, zer jazoten ete jakon. Izerdi larria erion bekokian eta matrailetan behera. Leon be, han egoan, adi adi.

-Harako gure lobe... ba dakizue... aurtemein Ameriketara bihurtu zana, Gollibarko arrebearen semea... hil egin dala. Ez beharrez; beribilak alkar jo, eta... Hiru lau urte barru bihurtzekotan, eta ea ba...

Erremoni larria egin jakon. Horraitio, Leonen barruan zer jazoten zan, berberak be ez ekian. Burua hondarrez bete jakola uste izan eban. Belarriak eta ahoa, urez. Itsasoa ura-gora bizian etorrela edo.

Erremonek handik aldegin ebanean, langile enparauak bakotxaren lanari ekin eutsen barru. Leonek paperak atzera eta aurrera erabiltzan, arterik hartu ezinik. Gurmea ta lainoa batean eta argitasunik ez.

«Zeiñek esango honelakorik? Ahaztutea, hasarratzea, lagatea, gauza latzak dira gazte batentzat. Baina brastadako heriotzea... han urrunean! Maite dodanaren samina, neure samina da. Basiliren atsekabea ez da txikia. Zer egin negi?»

zer egin negio? Baina ni, nor niaz, inora edo inogana joateko? Honelako gauzak jazoten ziranik ez neban sinestuten. Liburuetakoz zerak, pelikuletakoak...»

Leonek laneko orduari adi kalera urten ebanean, puntarengo moilara joatea erabagi eban. Han itsasoari begira ta begira egon zan, adi, geldirik, ixil ixilik, itsasondoko gizasemeek egoten dakien antzera, sor gor, urrunera begira, ezer ikusteke, behar bada.

Urrunera begira... baina begiko kaniketan josita eukana Basiliren irudi maitagarria zan. Lorrez ekusan, han base-txean, atsekabeturik, negarra begian.

Leonek itsasoruntz azkenengoz begiratu ebanean, begiak zeruruntz be jaso zituan, eta han urrunean itsasoak eta zeruak alkarri mosuka ziharduela iruditu jakon.

Harik egun batzuetara, eguerdi aurrean mahaian bere lanari ekionean, Leoni emakume ahots gozo eta ezaguna entzuten ebala begitandu jakon. Burua dzart! jaso eban arren, egoan lekutik ez eban heldubarria ikusten.

-Erremon jauna hemen al da?

Han hurrean egon idazlariak emakume hori Erremorengana eroan eban, honen despatxura. Leoni luze bai luze egin jakon unadearen ostean, despatxuko atea edegi eben eta Erremonek eta heldubarriak erdi barruan erdi kanpoan berbetan ziharduenean, Leon apurka apurka, katuak ohi dauan antzera, leku egokiruntz hurreratu zan.

Emakumeak hau ikusiaz batean, gozo gozaro:

-Leon -esan eutsanean, mutilak erantzunez.

-Basi... -berba laburra ebagi eban, samurkiro, eta neskatillari eskuan mun egin eutsan. Honek eskutik sendo oratu eutsan Leoni.

Erremon, giro sentimentuzkoan hain murgildurik egoana, harritu egin zan. Begiak zabal zabal jarri zituan, eta batarri eta besteari, gurasoak ohi dauan samurtasunez begira eta geldi, tentelduta egoan.

-Ene! Basili gaixo horrek... gure mutil barri hau ezaguna

al dozu?

-Beronek esan dagiala -ganeratu eban harek, berez berez eta tolesbaga.

Erremonek eskuak antxumaturik, zurtzatuta, berba barrik geratu zala zirudian. Ixilune nekatsu haren ostean:

-Leitekena da... leitekena... Holakorik i! Horraitio... leitekena da.

Gazte biak lurrera begira egozan, txori izutuen antzera.

Erremonek, erion negar-malkoa eskuganeagaz lehortu eban. Eta hurrengo malkoa be bai.

-Horra, ba, Basili! Honelan izan ez balitz, eitekena zan, nik beranduagorarte zu ez ezagutzea. Eta geroago be, betiko edo, zuk eta harek gugandik hain urrunera aldegitea. Orain, barriz, leitekena da, gugandik hurre hurrean...

Erremonek Basiliri bostekoa zertu eutsanean, neskatoak hil zanaren osabeari mosu egin eutsan.

-Agur, Basili! Eta zuk, Leon... zer egiten dozu hain geldi?

Zoiaz, lagun egiozu erbestetik etorri jakunari. Etorri... jatzunari. Gizabidezkoa dozu. Zoiaze. Leitekena da... leitekena...

Eta neska-mutilak, lotatik urteniko umeen antzean, alkarri eskuak emonik han mailetan behera ikusi zituanean, Erremonek, ixildu ezin, eta berba egin beharrez:

-Bihotzaren legeak... Uxatu ezinak -esan eban, errezu antzera.

Atzena

Erkiaga'tar Eusebi